

УДК 7.012 – 025.14 + 004.9 (07)

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-214-334-339

ТУЛЯЄВ Володимир Володимирович –

кандидат педагогічних наук,

викладач кафедри технологічної та професійної освіти

Державного закладу «Південноукраїнського національного

педагогічного університету імені К. Д. Ушинського»

ORCID: <https://orcid.org/000-0008-8495-1642>

e-mail: Tulyayev.VV@pdpu.edu.ua

«РИСУНОК» ЯК ТЕОРЕТИЧНЕ ПОНЯТТЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Мета дослідження: уточнення поняття «рисунок» вищої школи відповідно новітнім теоретичним та практичним розробкам сучасного наукового розвитку різноманітних сфер діяльності людини. Завданням є обґрунтування формулювання сутності цього поняття і визначення його найбільш специфічних особливостей та характерних ознак, що зумовить можливість подолати певні неточності та протиріччя.

Застосовано методи аналізу і синтезу, які забезпечили змогу виявити певні неточності та протиріччя у традиційному формулюванні теоретичного поняття «рисунок» вищої школи. Задіяно також метод порівняння, що надало змогу зіставити між собою різноманітні підходи у тлумаченні цього поняття та обрати найбільш ефективні напрями його модернізації.

Результати: у дослідженні було визначено, що поняття «рисунок» нелогічно розглядати лише як вид образотворчого мистецтва але доцільно вважати це поняття також у якості певної інтелектуальної системи. Крім того, було з'ясовано характерні ознаки понять «рисунок» і «графіка» у яких, зокрема, визначено, що «графіка» виконує певну об'єднуючу роль сучасних друкарських технологій і традиційних графічних робіт, які виконуються «від руки» тобто без застосування креслярських інструментів. Також, було проведено певні порівняння понять «рисунок» і «живопис», що надало змогу визначити, зокрема, характерні особливості застосування різноманітних ліній (як художнього засобу) у цих різновидах образотворчого мистецтва. Отже, визначено, що не лінії самі по собі є визначальною ознакою «графіки» і «рисунка», оскільки ліній використовують і в живопису, а саме особливості просторового та тонового співвідношення між цими лініями з відповідними художніми техніками їх створення слід вважати однією із характерних ознак.

Висновки: у наслідок уточнення наукового поняття «рисунок» вищої школи обґрунтовано введення в нього конкретної вказівки на те, що «рисунок» це суворя теоретична система щодо створення будь-якого художнього графічного зображення, як реалістичного так й абстрактного, а також надає змогу сконцентрувати увагу студента на цьому факті та уникнути можливого трактування цього поняття, як виключно суб'єктивного творчого процесу.

Ключові слова: педагогіка; модернізація; світлотінь; дефініція; графіка; теорія.

TULIAIEV Volodymyr Volodymyrovych,

Candidate of Pedagogical Sciences,

Lecturer at the Department of Technological and Professional Education, The state institution

«South Ukrainian National Pedagogical

University named after K. D. Ushynsky»

ORCID: <https://orcid.org/000-0008-8495-1642>

e-mail: Tulyayev.VV@pdpu.edu.ua

«PICTURE» AS A THEORETICAL CONCEPT OF HIGHER EDUCATION

Purpose of the study: to clarify the concept of «picture» of higher education in accordance with the latest theoretical and practical developments of scientific and technological progress. The task is to substantiate the formulation of the essence of this concept and determine its most specific features and characteristics, which will make it possible to overcome certain inaccuracies and contradictions. The methods of analysis and synthesis were used, which made it possible to identify certain inaccuracies and contradictions in the traditional formulation of the theoretical concept of «picture» of higher education. Results: the study determined that it is illogical to consider the concept of «picture» only as a type of fine art, but it is appropriate to consider this concept also as a certain intellectual system. In addition, the characteristic features of the concepts of «picture» and «graphics» were clarified, in which, in particular, it was determined that «graphics» performs a certain unifying role of modern printing technologies and traditional graphic works that are done «by hand», i.e. without drawing tools. Certain comparisons of the concepts of «picture» and «painting» were also made, which made it possible to determine, in particular, the characteristic features of the use of various lines (as an artistic tool) in these types of fine art. So, it has been determined that not the lines themselves are the defining feature of «graphics» and «picture», since the line is also used in painting, and the very features of the spatial and tonal relationship between these lines with the corresponding artistic techniques for their creation should be considered as one of the characteristic features. Conclusions: as a result of the clarification of the scientific concept of «picture» in higher education, it is proved the introduction into it a specific indication that «picture» is a strict theoretical system for creating any artistic graphic image, both realistic and abstract; it also allows to concentrate the student's attention on this fact and to avoid the possible interpretation of the concept as an exclusively subjective creative process.

Key words: pedagogy; modernization; chiaroscuro; definition; graphics; theory.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Поняття рисунок є одним з визначальних для термінологічного апарату вищої художньої школи. Адже саме це поняття чітко формує уявлення студентів вищої школи про

сутність та специфічні особливості основ образотворчого мистецтва. Крім того, чіткість та повнота формулювання цього поняття надає можливість для фахівців здійснювати подальші дослідження з опорою на теоретично обґрунтовану

базу і визначенні специфічні особливості, що значно підвищує ефективність ведення наукового дослідження. Чітке та обґрунтоване формулювання цього поняття з визначеними характерними особливостями є необхідним також і для тих, хто самостійно вивчає теорію навчальної дисципліни «Рисунок» або підвищує власну кваліфікацію. У цьому зв'язку, будь-яка неточність або часткове формулювання сутності даного поняття не дозволяє надати студенту вичерпне та об'єктивне уявлення про сутність та характерні особливості «рисунка». Тому, множинність різноманітних формулювань поняття «рисунок», які існують у сучасній спеціалізованій літературі, зумовлює необхідність детального дослідження цієї проблеми, оскільки різне його тлумачення не дозволяє створити цілісне уявлення про це поняття і відокремити його особливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Отже аналізуючи сучасну спеціалізовану літературу [3, с. 1] можна виявити певне подвійне тлумачення визначальної ознаки понять «рисунок» і «графіка». Зокрема, перше базується на тому, що «рисунок» є складовою частиною поняття «графіка» та має з ним спільну головну ознаку просвічування білого кольору паперу скрізь накладені на нього штрихи олівця, вуглини, сангіни тощо, що в цілому й зумовлює зорове відчуття простору в графічному художньому зображенні.

Друге тлумачення поняття рисунок полягає у тому, що характерною відмінністю є взаємне співвідношення так званих графічних засобів (лінія, штрих, точка тощо), а також тонових плям, які складаються з цих графічних засобів. Враховуючи теоретичну значущість цих двох характерних ознак для чіткого тлумачення сутності поняття «рисунок» слід визначити або їх рівнозначність, або певний пріоритет одного над іншим. Невизначеність у цьому питанні зумовлює неможливість з'ясувати головний напрям дослідження оскільки, якщо одне з них не є головним то у цьому випадку відбувається певне дезорієнтування щодо спрямування головних зусиль, як для студента, так й для ведення відповідних теоретичних розробок науковцями. Таким чином, беручи до уваги значимість вказаної проблеми, і той факт, що в існуючих тлумаченнях поняття «рисунок» вказується лише на певні його визначальні ознаки, але без обґрунтування їх переваги над іншими ознаками, відповідно виявляється необхідність провести це дослідження.

Проведення подальшого аналізу відповідної спеціалізованої літератури показує існування, ще однієї проблеми трактування поняття «рисунок» вищої школи. Зокрема, в низці теоретичних розробок [6] акцентується увага на тому, що «рисунок» має під собою інтелектуальну основу. Так, в дослідженнях [5; 1] відмічається існування теоретичних понять «зовнішній рисунок» і «внутрішній рисунок», де під першим мається на увазі те, що в уяві автора вже існує зорова уява (рисунок) того зображення, яке автор хоче відобразити на папері. Під «зовнішнім рисунком» розуміється безпосередньо аркуш паперу або будь-яка інша відповідна площина якої вже нанесено

зображення графічними засобами (лінія, штрих і тд.). Однак, відмічаючи інтелектуальну основу поняття «рисунок» при формулюванні його визначення не вказується чітко і конкретно, що сутність цієї основи складає сувору теоретичну систему щодо створення будь-якого художнього твору, як реалістичного так й абстрактного спрямування. Відповідно формулювання сутності поняття рисунок без чіткого вказування на сувору систему теоретичних положень, які регламентують створення графічних робіт, призводить до трактування поняття «рисунок» як виключно суб'єктивного процесу з віддзеркалення оточуючого світу певними графічними засобами.

Аналізування спеціалізованої літератури [4; 5] також зумовлює висновок про те, що формулювання поняття «рисунок», як правило здійснюється або у дуже стислому вигляді, що не надає повного розуміння про нього, або у дуже розширеному вигляді тай ще із посиланням на історичний розвиток «рисунку», що сприяє розпиленню уваги студентів та значно ускладнює їх концентрацію на головних ознаках цього поняття. Тому, необхідно врахувати, що формулювання будь-якого наукового поняття, у вигляді його чіткого визначення, передбачає його максимальну можливу короткість з обов'язковим збереженням усіх його найбільш характерних властивостей, ознак, особливостей тощо. Крім того, складнощів додає те, що рисунком позначають по-перше різновид образотворчого мистецтва [5, с. 1], по-друге навчальну дисципліну на всіх рівнях художньої освіти, по-третьє так називають художній твір тобто рисунок пейзажу, інтер'єру, натюрморту, людини тощо, або рисунок конкретного автора (рисунок А. Дюрера, А. Цорна і тд.). Також, у наслідок відповідного історичного розвитку цієї термінології відбулося певне ототожнення теоретичних понять «рисунок» і «графіка». Таким чином на основі проведеного аналізу спеціальної літератури з'являється підґрунтя стверджувати про цілу низку неточності та протиріч, що зумовлюють неможливість чітко визначити сутність поняття «рисунок» вищої школи та вказати його найбільш характерні особливості.

Тому, **мета статті** визначена як уточнення поняття «рисунок» вищої школи відповідно новітнім теоретичним та практичним розробкам науково-технічного прогресу. Завдання – обґрунтування формулювання сутності цього поняття і визначення його найбільш специфічних особливостей та характерних ознак, що зумовить можливість подолати певні неточності та протиріччя.

Виклад основного матеріалу дослідження. У цій роботі застосовані такі методи дослідження: аналізу і синтезу, які забезпечили змогу виявити певні неточності та протиріччя у традиційному формулюванні теоретичного поняття «рисунок» вищої школи. Задіяно також метод порівняння, що надало змогу зіставити між собою різноманітні підходи у тлумаченні цього поняття та обрати найбільш ефективні напрями його модернізації. Крім того, застосовано метод абстрагування задля відсторонення від несуттєвих, у цьому випадку,

окремих деталях трактування вищевказаного поняття та обґрунтуванні оптимальної дефініції

Задля вирішення поставленої мети спочатку доцільно детально проаналізувати специфічні напрями на основі яких сформульовані сучасні визначення поняття «рисунок» вищої школи. Так, ціла низка дослідників [4; 5] під поняттям «рисунок» розуміють окремий різновид образотворчого мистецтва з притаманними йому певними характерними ознаками, зокрема такими, як лінія, штрих, точка, пляма, які створюються автором «від руки» тобто без застосування креслярських інструментів. Однак, враховуючи технологічні можливості сучасних комп'ютерних технологій, де будь-які графічні зображення можна створити за допомоги ліній у віртуальному комп'ютерному просторі, а потім роздрукувати на традиційному аркуші паперу, відповідно ця роздруківка цілком обґрунтовано вважається повноцінною творчою графічною роботою.

Низка дослідників [8] вказують на те, що поняття «рисунок» слід трактувати не тільки як різновид образотворчого мистецтва, але й з інших точок зору, які різнобічно висвітлюють його сутність. Зокрема, акцентується увага на тому, що рисунком називають, також, певну структурну основу зорового образу будь-якого об'єкту, який сприймається зором людини і у цьому сенсі його можна розглядати як контур, силует. Крім того, відмічається, що дана структурна основа не обмежується лише окресленням певних контурів, але й стосується також розкриття уявлення про внутрішню конструкцію будь-якого тривимірного об'єкту дійсності.

Підтвердженням цього є також точка зору про те, що будь-які тривимірні об'єкти дійсності слід відображати не лише як вони сприймаються зором людини але й такими, які вони є насправді в оточуючому світі [8]. Тому, багатьма дослідниками вказується, що поняття рисунок містить в собі перш за все інтелектуальні основи (аналіз, синтез, абстрагування, аналогії тощо) [6]. У багатьох літературних джерелах наголошується про факт першочергового виникнення саме поняття «рисунок» зі власними специфічними особливостями, і лише із розвитком друкарських технологій (гравюра, книгодрукування тощо) виникло поняття «графіка». Тим не менш, незважаючи на більш пізніше виникнення цього поняття воно поєднало в собі і поняття «рисунок» як його певну складову частину. Таке об'єднання відбулося унаслідок активного використання вказаних вище характерних ознак рисунка (лінія, штрих, точка, тонова пляма) у різновидах гравюри, книжкової графіки і тд. Але оскільки практичне використання друкарських технологій виявилось домінуючим, а більш старим поняттям «рисунок» почали визначати графічні роботи зроблені від руки без застосування друкарських технологій або використовувати термін «унікальна графіка». У зв'язку із вказаним поєднанням графіки і рисунка у багатьох випадках їх певні характеристики розглядаються у тісному взаємозв'язку, але дослідники, як правило визначають також їхні характерні відмінності. Перш за все це те, що

графіка виконує об'єднавчу функцію традиційного поняття «рисунок» і різноманітних друкарських технологій.

Також вказано, що в графіці застосування кольору є більшим ніж в рисунку. Виходячи з цього слід зазначити, що застосування у визначенні словосполучень на кшталт «більше кольору» або «менше кольору» не надає жодного чіткого уявлення про те наскільки саме більше або менше потрібно застосовувати кольори у художній роботі щоб вважати її графікою чи рисунком. Тому, враховуючи факт розповсюдженого введення акварельних фарб, кольорової туші тощо у лінійний рисунок, що отримало назву змішаний рисунок немає об'єктивних підстав вважати цей ввід кольору характерною ознакою між рисунком і графікою. У цьому випадку більш коректним буде заміна словосполучення «збільшене застосування кольору» на «різноманітне взаємне комбінування ліній і певних плям фарби у зображенні» і це лише для того щоб підкреслити розширенні можливості графіки, які у першу чергу пов'язані із друкарськими технологіями, рекламою, промисловим дизайном і тд. Оскільки, термін «комбінування» є універсальним та передбачає, у цьому випадку, обов'язкову наявність ліній і будь-яке їх співвідношення із певними плямами фарб у зображенні, що надає можливість уникнути нічого конкретно непояснюючих слів «трохи більше» чи «трохи менше». Таким чином, головною відмінністю залишається функція об'єднання графіки на основі взаємного співвідношення між лініями та певними плямами фарб у зображенні, а також включення відповідних різновидів друкарських технологій.

Подальше дослідження надає змогу стверджувати, що низка спеціалістів [5, с. 1] основною визначальною рисою, як рисунка так й графіки вважають використання білого кольору паперу, який просвічується скрізь штрихи олівця відповідно виконуючи роль білої фарби задля створення зорового відчуття простору, обсягу об'єктів тощо в графічній роботі. Однак цей підхід до формування сутності поняття «рисунок», який спирається на одну з важливих особливостей створення цих художніх робіт тим не менш не охоплює усі аспекти цього виду образотворчого мистецтва. Оскільки, колір паперу використовується для створення зорового відчуття простору в художній роботі при виконанні її у тоні, але якщо зображення виконується виключно за допомогою ліній без застосування тонального розбору то колір паперу виконує лише роль тла, а то відчуття простору у цьому випадку створюється за допомогою певного співвідношення ліній, які нанесені на папір.

Таке співвідношення між лініями, яке без відображення світло-тонових характеристик передає зорове відчуття простору та обсягу об'єкту, що відображується досягається застосуванням лінійної перспективи, а не застосуванням кольору паперу. У даному прикладі не випадковим є те, що у виключно лінійній графічній роботі для посилення зорового відчуття простору і обсягу лінійного зображення лінії на передньому плані посилюються

у тоні та значно послабляються тонально та створюються тоншими на дальньому. Тобто, простір і обсяг об'єкту, що відображається у лінійному рисунку створюється виключно пошуком оптимального просторового і тонального співвідношення між лініями з яких складається конструкція цього об'єкту.

Крім того, у певних дослідженнях [8] йдеться про те, що при візуальному сприйнятті графічної роботи з повністю створеною світловою та тіннювою характеристикою завжди залишається відчуття, що під штрихами є папір на відміну від живописного твору, де спостерігач забуває про те, що це лише тканина. Тому абсолютно правомірною є думка про те, що зорове сприйняття глядачем цих творів є виключно суб'єктивним для кожної конкретної людини. Оскільки, дехто не може забути про те, що під штрихами олівця є папір, а дехто зорово відчуває простір та обсяг тривимірних об'єктів реального фрагменту світу у графічному творі забуваючи при тому, що перед ним лише папір з нанесеним на нього певними графічними художніми матеріалами лініями.

Також, слід врахувати існування розповсюджені художньої техніки «трех олівців», де графічне зображення створюється за допомогою чорного «італійського» олівця, червоної сангіни та білої крейди, де остання замінює собою білий колір паперу. Крім того, якщо йти за цією точкою зору то й олійний живопис також можна вважати графікою, або її певним різновидом адже при використанні техніки лісірування використовується просвічування кольору ґрунту на тканині скрізь наступний тонкий шар фарби. Існує значна кількість відомих живописних творів, де автори цілеспрямовано наносили на цю тканину ґрунт певного кольору, для відповідного впливу на наступний шар масляної фарби. Тому, найбільш характерною ознакою, як рисунка так й графіки, який її і об'єднує доцільно вважати не колір паперу, що просвічує скрізь штрихи, а саме співвідношення лініями та штриховими плямами. Однак, у даному випадку виявляється необхідним уточнення, а саме, яке із загальноновизначених так званих графічних засобів (лінія, штрих, точка, штрихова пляма) є основним чи вони усі рівнозначні у процесі створення реалістичного графічного твору. Оскільки у низці теоретичних робіт [5, с. 1] вказуються усі ці графічні засоби, а дехто з фахівців [5, с. 1] вважають основою будь-якої художньої роботи лише лінію, адже саме за допомоги лінії створюються майже усі рисунки. Тому що, в основі штрихової плями полягає лінія (вірніше певний добір ліній), а штрихи це ті самі лінії, які лише створенні за допомоги специфічних художніх технік нанесення їх на певну площину.

Через нанесення точок на відповідну площину також можна створити будь-який малюнок, але зазвичай цю художню техніку практично не застосовують адже вона значно ускладнює створення реалістичного зображення та збіднює можливості художника відобразити свій творчий задум. Але для дослідження певних теоретичних проблем теоретичних положень «рисунка» використання точки у якості певного абстрактного

об'єкту є цілком вживаним і розповсюдженим явищем. Зокрема, у дослідженнях [8] вказано на необхідність абстрагування від другорядної (в окремих завданнях) інформації, коли певні площини або об'єкти узагальнюються до певних точок, що полегшує і робить ефективним процес пошуку нового знання.

Однак, слід врахувати, що всі ці вищевказані графічні засоби ґрунтуються на специфічності художньо-графічної техніки створення відповідних художніх робіт, але в її межах виникає певна суперечність тому, що всі перелічені засоби малювання ефективно використовуються і в живопису. Тобто, якщо проаналізувати певні твори абстрактного живопису то виявляється, що ці художні роботи виконані саме за допомогою точок, ліній, штрихів та різнокольорових плям фарби. Окрім наведеного аналізу абстрактного живопису переконливим буде показ таких саме висновків й при вивченні живописних творів, що належать до реалістичного відображення дійсності. Зокрема, в реалістичному живопису найбільш яскравий приклад застосування лінії виявляється при моделюванні кольором форми волосся людини або виявлення анатомічних особливостей лица, тіла (око, губи, фаланги пальців тощо) з цього приводу існує термін – «малювати пензлем», тобто мається на увазі, що художник певним чином малює фарбами виявляючи при цьому конструкційні особливості форми об'єктів що зображуються, зокрема, лінією. Таким чином, означений підхід також повністю не може провести чіткий розподіл між графікою і живописом. Оскільки не визначено яка саме різниця полягає між лініями, які застосовуються в живопису і в графіці.

Тому, не лінії самі по собі є визначальною ознакою «графіки» і «рисунка» оскільки лінію використовують і в живопису, а саме просторове та тонове співвідношення між цими лініями слід вважати характерною ознакою рисунка і графіки. Оскільки вказане співвідношення між лініями виявляється лише в рисунку, а в живопису взаємне співвідношення здійснюється між кольоровими плямами фарб, і лінії тут виконують важливу але допоміжну роль, а інколи їх взагалі не застосовують.

Інший підхід, що полягає в основі формулювання головних ознак «графіки» і «рисунка» спирається на те, що в графічних творах провідними є саме світлотіньові співвідношення [2]. Але, узявши до уваги важливість цієї ознаки тим не менш у цьому підході також снують певні суперечності. Зокрема, світлотіньові співвідношення є головною ознакою художніх робіт, які створені за допомогою лише ахроматичних кольорів (так звана гризайль), яка вважається живописом. Тому, що незважаючи на відсутність в гризайлі тепло-холодних співвідношень у процесі її створення використовуються фарби, пензлі з відповідними художніми техніками їх застосування.

Існує також підхід, де у якості характерної ознаки «рисунка» пропонується наявність різниці між художніми матеріалами й відповідними художніми при створенні творів мистецтва [7].

Зокрема, визначається, що головна ознака «рисунок» це використання олівців, а в живописі пензлів та фарб. Але, ця проста й водночас ефективна точка зору також потребує певного уточнення. Отже, можна створити лінійний малюнок пензлем за допомоги фарби одного кольору і тому ця художня робота буде сприйматися, як графіка, але всі художні матеріали при цьому однаково стосуються і живопису. Таким чином, на основі проведеного дослідження з'являється обґрунтована можливість стверджувати, що з усіх існуючих на сьогодні характерних ознак поняття «рисунок» основним слід визнати саме взаємне співвідношення ліній та штрихових плям. Тому, в уточненні формулювання сутності поняття «рисунок» слід ввести саме цю ознаку видалив з неї лише згадування про штрихові плями, як таке, що є зайвим, оскільки штрихова пляма в рисунку складається з певного добору ліній.

Проведення подальшого дослідження спирається на той факт, що будь-яке реалістичне графічне зображення створюється виключно на основі теоретичних положень щодо лінійної, повітряної перспективи, світлотіні, алгоритмі побудови конструкції зображення тривимірних об'єктів дійсності, композиції, пластичної анатомії тощо [2]. Відповідно будь-яке нехтування цими теоретичними положеннями і спирання лише на суб'єктивне зорове сприйняття автора зумовлює або наявність певних недоліків в графічній роботі, або в загалі неможливість відобразити певний фрагмент дійсності у реалістичному вигляді.

Тому, враховуючи значимість цих теоретичних положень при формулюванні сутності поняття «рисунок» недостатньо лише вказати на інтелектуальну сутність «рисунок». Оскільки, інтелектуальність можна трактувати дуже широко адже створення будь-якого графічного зображення передбачає, що найменше аналіз певного фрагмента оточуючої дійсності і властивостей відповідних художніх матеріалів.

Виходячи з вищевказаного виявляється необхідність в уточненні дефініції «рисунок» чітко вказати, що створення реалістичних графічних робіт відбувається виключно з опорою на вказані вище теоретичні положення. Таке уточнення забезпечить змогу уникнути можливого трактування поняття «рисунок», як хаотичного суб'єктивного процесу відображення в графічній роботі оточуючого світу та надає чітке уявлення про сутність цього поняття. Необхідність та правомочність такого уточнення підтверджується також фактом, що не тільки реалістичні графічні зображення спираються на чіткі теоретичні положення, але й абстрактні художні роботи також ґрунтуються на цієї теорії. Оскільки, створюючи будь-яку графічну роботу в абстрактному стилі автор, як мінімум, спирається на певні теорії психології, філософії тощо. Крім того, абстрактне графічне зображення також буде спиратися на чіткі закономірності композиції, світлотіні тощо.

Таким чином, у наслідок проведеного дослідження з'являються об'єктивні підстави навести наступне уточнення поняття «рисунок» вищої школи. А саме, що «рисунок» це вид

образотворчого мистецтва, де будь-який фрагмент оточуючої дійсності відображається унікальним добром його характерних ознак та їх ексклюзивним втіленням в певні зорові ілюзії через взаємне співвідношення різноманітних ліній нанесених за певною системою на спеціальні двовимірні площини у відповідності із законами світлотіні, лінійної, повітряної перспективи, художніми стилями, матеріалами, технологіями тощо.

Висновок та перспективи подальших розвідок напрямку. У наслідок уточнення наукового поняття «рисунок» вищої школи обґрунтовано введення в нього конкретної вказівки на те, що «рисунок» це суворе теоретична система щодо створення будь-якого художнього графічного зображення, як реалістичного так й абстрактного, а також надає змогу сконцентрувати увагу студента на цьому факті та уникнути можливого трактування цього поняття, як виключно суб'єктивного творчого процесу.

Можливість проведення подальших досліджень у напрямку уточнення формулювань сутності понять «рисунок», «графіка» може здійснюватися через дослідження специфічності певних різновидів цих понять (начерк, змішаний рисунок, комп'ютерна графіка тощо).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бражник О. В. Самостійна робота з академічного курсу «Рисунок» як засіб формування творчого потенціалу дизайнера. Мистецтвознавчі записки. 2017. Випуск 31. С. Інститут мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка. С. 180 – 188.
2. Гопцій О. Б., Матвеева П. М. Рисунок, живопис, скульптура : навч. посіб. Київ : ТОВ «ЦП «КОМПРИНТ», 2022. 178 с. URL : <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/35071>
3. Дописувачі Вікіпедії, «Графіка» Вікіпедія URL : <https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=Графіка&oldid=421838490> (дата звернення: 30.03.24).
4. Дописувачі Вікіпедії, «Рисунок (значення)» Українська Вікіпедія URL : [https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=Рисунок\(значення\)&oldid=381659770](https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=Рисунок(значення)&oldid=381659770) (дата звернення: 30.03.24).
5. Дописувачі Вікіпедії, «Малюнок» Українська Вікіпедія. URL : <https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=Малюнок&oldid=41361780> (дата звернення: 30.03.24).
6. Майстренко-Вакуленко Ю. Кафедра рисунка НАОМА : сьогодення та перспективи. Українська академія мистецтва. 2010. С. 11–13.
7. Прокопович Т. А., Берлач О. П. Рисунок. Методичні рекомендації з освітнього компоненту : метод. рекомендації. Луцьк, Волинський національний університет імені Лесі Українки. 2022. 17 с. URL : <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/21230>
8. Ткачук О. В. Навчальний посібник з дисципліни згідно ОПП-ОК.15 «Теорія та практика графіки» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності : 023 «Образотворче мистецтво, декоративно-прикладне мистецтво, реставрація». Одеса : Університет Ушинського, 2023. 127 с.

REFERENCES

1. Brazhnik, O. V. (2017). Samostiina robota z akademichnoho kursu «Rysunok» yak zasib formuvannia tvorchoho potentsialu dyzainera. [Independent work from the academic course «Drawing» as a means of forming the designer's creative potential]. Kyiv : Institute of Arts of Kyiv University named after Borys Grinchenko. S. 180–188. [in Ukrainian]

2. Hoptsi, O. B., Matvieieva, P. M. (2022). Rysunok, zhyvopys, skulptura. [Drawing, painting, sculpture]. Kyiv : TOV «TsP «KOMPRYNТ», 178 s. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/35071> [in Ukrainian]

3. Dopysovachi Vikipedii, «Hrafika» [«Graphics»]. Ukrainska Vikipediia. URL: <https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=Hrafika&oldid=421838490> [in Ukrainian]

4. Dopysovachi Vikipedii, «Rysunok (znachennia)» [«Figure (value)»]. Ukrainska Vikipediia. URL: [https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=Rysunok\(znachennia\)&oldid=381659770](https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=Rysunok(znachennia)&oldid=381659770). [in Ukrainian]

5. Dopysovachi Vikipedii, «Maliunok». [«Picture»]. Ukrainska Vikipediia URL: <https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=Maliunok&oldid=41361780>. [in Ukrainian]

6. Maistrenko-Vakulenko, Yu. (2010). Kafedra rysunka NAOMA: sohodennia ta perspektyvy. [NAOM Department of Drawing: present and prospects] Kyiv : Ukrainska akademiia mystetstva. S. 11–13. [in Ukrainian]

7. Prokopovych, T. A., Berlach, O. P. (2022). Rysunok. Metodichni rekomendatsii z osvithnoho komponentu: [Drawing. Methodological recommendations from the educational component]. Lutsk, Volyn National University named after Lesya Ukrainka. 17 s. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/21230>. [in Ukrainian]

8. Tkachuk, O. V. (2023). Navchalnyi posibnyk z dystsypliny zghidno OPP-OK.15 «Teoriia ta praktyka hrafiky» dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity pershoho (bakalavrskoho) rivnia spetsialnosti : 023–Obrazotvorche mystetstvo, dekoratyvno-prykladne mystetstvo, restavratsiia. [Study guide for the discipline according to OPP-OK.15 «Theory and practice of graphics» for students of higher education of the first (bachelor) level of the specialty] Odesa : Universytet Ushynskoho. 127 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ТУЛЯЄВ Володимир Володимирович – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри технологічної та професійної освіти Державного закладу «Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського».

Наукові інтереси: образотворче мистецтво, комп'ютерна графіка, дизайн, педагогіка.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

TULIAIEV Volodymyr Volodymyrovych – (Candidate of Pedagogical Sciences), Lecturer at the Department of Technological and Professional Education, The state institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky».

Scientific interests: fine art, computer graphics, design, pedagogics.

Стаття надійшла до редакції 27.04.2024 р.

УДК 796.01 – 044.332:364.614.8(045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-214-339-347

ТУРЧАК Анатолій Леонідович –

кандидат педагогічних наук, професор професор кафедри теорії і методики фізичного виховання Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2966-0144>
e-mail: A.L.Turchak@cuspu.edu.ua

МАРКОВА Олена Віталіївна –

кандидат педагогічних наук, доцент доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8416-3442>
e-mail: maarlena49@gmail.com

АДАПТИВНЕ ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ І СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ

Стаття присвячена впровадженню соціальної справедливості через викладання адаптивного фізичного виховання у закладах загальної середньої освіти, визначенню педагогічних умов, закономірностей, принципів, методів, прийомів і засобів інклюзивної дидактики, створенню якісного освітнього корекційного середовища для учнів з обмеженими функціональними можливостями, а саме – реалізації принципів: рівності й справедливості; доступності і систематичності; інтерактивності у адаптивній фізичній культурі; контенту, що мотивує дітей з вадами у стані здоров'я до навчання; спрощенню когнітивної складності навчального процесу в інклюзивній освіті; вивченню і застосуванню вчителем фізичної культури передового педагогічного досвіду організації навчально-виховної роботи з корекційної педагогіки. Розглянуто проблеми, що виникають при формуванні соціальної справедливості у шкільному колективі, шляхи покращення професійної діяльності у наданні інклюзивних освітніх послуг з адаптивного фізичного виховання на основі створення спеціальних матеріально-технічних і дидактичних умов, що забезпечують високу ефективність навчально-виховного процесу з соціальної адаптації інтелектуально і фізично відсталих дітей. Метою даної статті є розкриття основних компонентів адаптивного фізичного виховання та соціальної справедливості. У ній викладено науково-педагогічні положення, якими слід керуватися у розв'язанні всіх завдань адаптивного фізичного виховання з різними нозологіями у дітей, створенню виховного середовища із забезпечення соціальної справедливості серед учнів закладів загальної середньої освіти. Представлений матеріал розкриває питання педагогіки адаптивного фізичного виховання, соціалізації інклюзивної молоді до реалій сучасного життя, її участі у фізкультурно-оздоровчій і спортивно-масовій роботі загальноосвітньої школи. Обґрунтовано необхідність виховання функціонально відстаючих дітей шляхом застосування засобів фізичної культури з метою підготовки їх до наступного повноцінного життя, набуття професії, створення гармонійної сім'ї, нормального дітонародження і захисту суверенітету й незалежності української держави. Виділено основні компоненти соціальної справедливості у різних неформальних групах молоді й дорослих та складові адаптивної фізичної культури. У статті розглядається розвиток фізичних якостей школярів з